

<https://search.informit.org/doi/10.3316/aeipt.221734>

6. Longworth, N. (2003). *Lifelong Learning in action: Transforming Education in the 21st Century* (1st ed.). Routledge.
<https://doi.org/10.4324/9780203465684>

7. Loredana, Tudor S., Iorgulescu, A., Marcu, M., Strungă, M.A., & Craiova, D.V. (2017). Competence learning to learn in the school curriculum. *Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României Creative imagination in social sciences*. Sitech, 227–237.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.5K(165).29
УДК 37.014.3(477):796.011.3

Сороколіт Н.С.

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри теорії та методики фізичної культури
Львівський державний університет фізичної культури
імені Івана Боберського, м. Львів*

Чопик Р.В.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту
Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка, м. Дрогобич*

НОРМАТИВНО-ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

В статті акцентовано увагу на аналізі нормативної бази освітнього процесу з фізичного виховання в умовах реформи «Нова українська школа» (НУШ). Окреслено основні особливості, які Міністерство освіти та науки України окреслює при вивченні предмету «Фізична культура», а саме: здійснено аналіз змісту стандартів НУШ фізкультурної освітньої галузі у 1-4 класах та освітньої галузі «Фізична культура» у 5-9 класах; виявлено особливості організації освітнього процесу з фізичного виховання; проаналізовано зміни в плануванні уроку фізичної культури відповідно до вимог модельної навчальної програми та зміни в оцінюванні навчальних досягнень здобувачів загальної середньої освіти. Встановлено, що визначальним нормативним документом в плануванні освітнього процесу з фізичного виховання в НУШ є стандарт відповідного рівня освіти (початкової чи базової середньої). Між вимогами стандарту у початковій освіті та середній освіті існує часткова наступність, оскільки в стандарті в базовій середній освіті відсутня змістова лінія, яка визначає загальні та конкретні результати навчання щодо фізичної підготовленості учнів. Модельна навчальна програма в НУШ радше слугує орієнтиром для здійснення освітнього процесу, ніж обов'язковим документом, оскільки учителям надано право укладати навчальні програми на основі модельної чи авторські. Щодо оцінювання навчальних досягнень учнів, то в Типовій освітній програмі визначено форми та способи оцінювання навчальних досягнень учнів; усне, письмове, цифрове та практичне оцінювання. Однак, до способів оцінювання не внесено оцінювання рівня розвитку фізичних якостей та орієнтовних навчальних нормативів, що не відображає специфіки навчального предмета «Фізична культура».

Ключові слова: нормативно-програмне забезпечення, здобувачі освіти, реформа, фізична культура.

Sorokolit Nataliya, Chopyk Roman. The normatively-programmatic providing of physical education in conditions of New Ukrainian School. The article focuses on the analysis of the regulatory framework of the educational process in physical education under the conditions of the "New Ukrainian School" (NUS) reform. The main features that the Ministry of Education and Science of Ukraine outlines when studying the subject "Physical Culture" are outlined, namely: an analysis of the content of the standards of the National Academy of Physical Education in the field of physical education in grades 1-4 and the field of education "Physical Culture" in grades 5-9 was carried out; the peculiarities of the organization of the educational process in physical education were revealed; changes in the planning of the physical education lesson in accordance with the requirements of the model curriculum and changes in the assessment of educational achievements of general secondary students were analyzed. It has been established that the standard of the appropriate level of education (primary or basic secondary) is the defining regulatory document in planning the educational process of physical education at the National University of Higher Education. There is a partial continuity between the requirements of the standard in primary education and secondary education, since the standard in basic secondary education lacks a content line that determines general and specific learning outcomes regarding the physical fitness of students. The model curriculum at NUS rather serves as a guideline for the implementation of the educational process than as a mandatory document, since teachers are given the right to draw up curricula based on the model or author's. Regarding the evaluation of the educational achievements of students, the Model Educational Program defines the forms and methods of evaluating the educational achievements of students; oral, written, digital and practical assessment. However, assessment of the level of development of physical qualities and indicative educational standards is not included in the evaluation methods, which does not reflect the specifics of the educational subject "Physical Culture"

Key words: regulatory software, education seekers, reform, physical culture.

Вступ. Сучасна освітня реформа – «Нова українська школа», яка впроваджена в заклади загальної середньої освіти з вересня 2018 року (1-4 класи) та з 2022 року – у 5 класи, вносить в освітній процес низку нововведень: навчання на основі компетентнісного, діяльнісного підходу, реалізації ключових компетентностей та наскрізних умінь через засоби кожного

навчального предмету чи інтегрованого спецкурсу, реалізації принципів педагогіки партнерства та дитиноцентризму в освітньому процесі, автономія закладів освіти та інші. Ці підходи відображені у нормативному та програмному забезпеченні. Розуміння цих нововведень потребує ретельного аналізу, що дозволило нами визначити мету та завдання нашого дослідження.

Мета дослідження: аналіз нормативно-програмного забезпечення освітнього процесу в умовах трансформаційних змін та виявлення основних особливостей впровадження предмета «Фізична культура» на сучасному етапі.

Дослідження проведене відповідно до Технічного завдання кафедри теорії та методики фізичної культури Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського (ЛДУФК) за темою: «Теоретико-методичні основи формування освітніх компетентностей, рухової активності, фізичної підготовленості різних груп населення в умовах нових соціальних викликів» (затверджено Вченою радою ЛДУФК від 09.02.2021 р., протокол № 4).

Матеріали і методи дослідження. Для вирішення мети та завдань дослідження ми використали метод наукового дослідження – аналіз та узагальнення офіційних документів. Ми проаналізували основні нормативні документи, які окреслюють особливості впровадження освітньої реформи «Нова українська школа» в 1-5 класах закладів загальної середньої освіти [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7].

Результати дослідження та їх обговорення. Здійснений аналіз нормативного забезпечення, дав можливість нам окреслити низку особливостей впровадження фізичної культури в умовах освітньої реформи «Нова українська школа» (НУШ) у декількох напрямках, а саме: особливості стандартів, особливості організації освітнього процесу, особливості програмного забезпечення та оцінювання навчальних досягнень:

1. Стандарти освіти. Основна особливість стандартів НУШ в 1-4 та 5-9 класах є однакова кількість змістових ліній, за якими розподілені вимоги до здобувачів освіти відповідно до періодів навчання, внесені загальні та конкретні очікувані результати навчання, які держава ставить перед педагогами та здобувачами освіти. В стандарті початкової освіти загальні очікувані результати фізкультурної освітньої галузі розподілені за трьома змістовими лініями: 1) заняття руховою активністю, фізичною культурою та спортом; демонстрація рухових умінь та навичок, використання їх у різних життєвих ситуаціях; 2) вибір фізичних вправ для підвищення рівня фізичної підготовленості; 3) дотримання правил безпечної і чесної гри, вміння боротися, вигравати і програвати; усвідомлення значення фізичних вправ для здоров'я, задоволення, гартування характеру, самовираження та соціальна взаємодія, які чітко відображають завдання фізичного виховання (освітні, оздоровчі, виховні).

У стандарті в 5-9 класах освітньої галузі «Фізична культура» окрім очікуваних результатів (загальних та конкретних), внесено орієнтири для оцінювання їх досягнення. Зміст стандарту розподілений за такими змістовими лініями: 1) формування психічної та соціально-психологічної сфер особистості засобами фізичного виховання; 2) систематичні заняття фізичними вправами, володіння технікою фізичних вправ; 3) усвідомлення значення фізичної/ рухової активності для підтримування стану здоров'я та задоволення у процесі фізичного виховання.

Проаналізувавши стандарт базової середньої освіти та основні трансформації у фізичному вихованні, пов'язані із його затвердженням, ми виявили, що наявне логічне продовження обов'язкових очікуваних результатів з початковою школою лише у двох напрямках – систематичні заняття фізичними вправами, володіння технікою фізичних вправ та усвідомлення значення фізичної/ рухової активності для підтримування стану здоров'я та задоволення у процесі фізичного виховання. Перша змістова лінія стандарту «Формування психічної та соціально-психологічної сфер особистості засобами фізичного виховання» – відсутня у початковій освіті. В той же час, в початковій школі є змістова лінія «Вибір фізичних вправ для підвищення рівня фізичної підготовленості», яка не знайшла свого відображення в стандарті базової середньої освіти галузі, що вважаємо недоліком стандарту, оскільки середній шкільний вік – сенситивний період розвитку практично усіх фізичних якостей.

Позитивним моментом даного стандарту вважаємо те, що існують орієнтири для оцінювання досягнення учнями вимог стандарту після закінчення кожного циклу навчання чи то адаптаційного, після завершення 6 класу, чи то основного – після закінчення 9 класу. На нашу думку, це дасть можливість учителям фізичної культури співставляти результати навчання учнів з вимогами стандарту та вносити корективи у педагогічний процес закладу загальної середньої освіти.

2. Організація освітньої діяльності з фізичного виховання в умовах НУШ. Особливості організації освітнього процесу задекларовано в Типовій освітній програмі, до якої внесено загальні вимоги до здобувачів освіти, які розпочинають навчання у 5 класах та загальний обсяг навчального навантаження на адаптаційному циклі (5-6 класи) та циклі базового предметного навчання (7-9 класи) в годинах, його розподіл між освітніми галузями за роками навчання. Окрім цього, затверджено варіанти типових навчальних планів, перелік модельних навчальних програм, рекомендовані форми організації освітнього процесу, опис інструментарію оцінювання. Ще однією характерною особливістю в організації освітнього процесу є те, що на основі Типової освітньої програми, кожний директор школи має укласти освітню програму закладу загальної середньої освіти. Це передбачено статтею першою Закону України «Про загальну середню освіту». В освітній програмі закладу освіти має міститися комплекс освітніх компонентів, спланованих та організованих закладом освіти для досягнення учнями очікуваних результатів навчання. Структура освітньої програми закладу загальної середньої освіти для 5-х класів має складатися зі вступу, де визначено характеристику колективу учнів 5 класів; внесеного навчального плану (кількість годин для кожної освітньої галузі за предметами та інтегрованими курсами); поданого переліку (каталог) навчальних програм на основі модельних програм для кожної освітньої галузі; опису форм організації освітнього процесу та інструментів оцінювання.

3. Програмне забезпечення предмета. На виконання Закону України «Про освіту» в частині вибору вчителями навчальних програм, ми з'ясували, що в початкових класах укладені дві навчальні програми з фізичної культури та фахівців з фізичного виховання мають вибір, за якою програмою здійснювати освітній процес зі здобувачами освіти. Одна – Типова навчальна програма, яка розроблена робочою групою під керівництвом О. Савченко, інша – під керівництвом Р. Шияна. Особливістю програми за О. Савченко є наявність двох змістових ліній – «Рухова діяльність» та «Ігрова та змагальна діяльність». Зміст предмета визначено по класах. У програмі за Р. Шияном налічується три змістові лінії, які чітко відображають стандарт початкової освіти фізкультурної освітньої галузі: «Базова рухова активність», «Ігрова та змагальна діяльність» та «Безпека та турбота про здоров'я». Окрім цього, особливістю цієї програми полягає в укладенні навчального матеріалу з фізичної культури за циклами навчання здобувачів початкових класів, а від так в адаптаційно-ігровому періоді (1-2 класи) учителі

обирають самостійно тематики, які вивчатимуть у першому, а інші – у другому класі. Така сама тенденція є і в основному періоді навчання здобувачів (3-4 класи). Натомість для учнів середніх класів затверджена МОН України лише одна програма з предмета. При цьому, особливістю програми є назва – модельна навчальна програма з фізичної культури. Відповідно до нормативних документів, слово «модельна» трактується як документ, в якому визначена орієнтовна послідовність досягнення результатів навчання здобувачами освіти. МОН України надає право педагогічному працівникові, на основі модельної навчальної програми, укласти навчальну програму з предмета, обираючи зміст, навчальну діяльність здобувачів освіти, виходячи зі специфіки кожного закладу загальної середньої освіти. Кожен вчитель, уклавши навчальну програму має її схвалити педагогічною радою школи та затвердити директором закладу освіти. Окрім цього, ще однією особливістю є те, що вчителю надано право працювати за авторськими навчальними програмами, які докорінно можуть відрізнятися від вимог модельної навчальної програми, але обов'язково мають окреслювати вимоги стандарту освіти.

Затверджена модельна навчальна програма в НУШ, на нашу думку, є логічним продовженням навчальної програми, що ґрунтується на принципі варіативності, яка вперше розроблена Всеукраїнською робочою групою за Т. Круцевич та затверджена у 2009 році. Модельна програма розподіляє навчальний матеріал так само на дві складові: інваріантну та варіативну. Інваріантна складова представлена теоретико-методичними знаннями та загальною фізичною підготовкою, засоби якої застосовуються упродовж кожного уроку. Варіативна складова налічує 60 варіативних модулів, які вчитель відповідно до певних критеріїв має обирати з учнями для навчання в кожному класі. Особливістю та характерною відмінністю модельної навчальної програми в НУШ від попередньої є те, що розробники вважають за необхідне вивчати в кожній школі не 4-6 варіативних модулів у 5-6 класах, а 12-16 варіативних модулів. При цьому скасовано послідовне вивчення кожного варіативного модуля, а запропоновано одночасне вивчення 3-4 варіативних модулів на кожному уроці. На нашу думку, такий підхід суперечить теорії навчання рухових дій та обмежує вчителем фізичної культури застосування різних методів організації учнів на уроці. Окрім цього, вважаємо такий підхід недоречним у сільських малокомплектних школах, де кількість учнів в одному класі не перевищує 5 осіб. У міських школах при значній завантаженості спортивної зали (перебування учнів двох чи трьох класів упродовж одного уроку) може призвести до травматичних ситуацій.

4. Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти в НУШ. Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти у 1-4 класах визначено, що упродовж вивчення предметів чи інтегрованих курсів, в адаптаційно-ігровому періоді не застосовується жодний спосіб оцінювання – ні бальний, ні рівневий. У 3-4 класах оцінювання навчальних досягнень здійснюється відповідно до критеріїв рівнів компетентностей: початковий, середній, достатній, високий рівні.

У 5-6 класах, відповідно до Типової освітньої програми та наказу МОН «Про оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів у НУШ» визначено загальні підходи, за допомогою яких здійснюється контроль за навчальним поступом учнів та акцентується увага на формуванні особистості траєкторії навчання учнів. В Типовій освітній програмі визначено форми та способи оцінювання навчальних досягнень учнів; усне, письмове, цифрове та практичне оцінювання. Варто зазначити, що в практичному оцінюванні не внесено оцінювання рівня розвитку фізичних якостей та орієнтовних навчальних нормативів. Це, на нашу думку, не відображає специфіки предмета та формує уявлення про предмет як другорядний чи факультативний. Ще одна особливість – наказом МОНУ надано право використовувати в освітньому процесі бальне, рівневе чи будь-яке інше оцінювання, яке не суперечить законодавству. При цьому педагогічній раді надано право прийняти рішення щодо не оцінювання навчальних досягнень учнів з таких предметів, як: «Фізична культура», «Мистецтво» та «Безпека і добробут». Ще одним із нововведень освітньої реформи є запровадження формульованого оцінювання, яке забезпечується не критеріями, а на основі застосування технік. На нашу думку, більшість технік, які є у формульованому оцінюванні, можна використовувати в освітньому процесі з фізичної культури. Рекомендуємо в освітньому процесі учителям фізичної культури використовувати такі техніки, як «Світлофор», «Тижневий звіт», «Шкала», «Дві зірки», «Сигнали рукою», «Трихвилинна пауза» та інші. Ще однією новизною в НУШ є запровадження в освітньому процесі свідоцтва досягнень здобувачів освіти, в яких фіксуються освітні досягнення (семестрові та річні), відповідно до вимог стандарту та щоденника спостережень, в якому вчитель відзначає формування ключових компетентностей та наскрізних умінь, які учні здобули за семестр чи навчальний рік.

Висновки. Аналіз та узагальнення нормативного та програмного забезпечення освітніх нововведень реформи «Нова українська школа», можемо стверджувати, що на сучасному етапі розвитку фізичної культури, як навчального предмету визначальним нормативним документом в плануванні освітнього процесу з фізичного виховання в НУШ є стандарт відповідного рівня освіти (початкової чи базової середньої). Між вимогами стандарту у початковій освіті та середній освіті існує часткова наступність, оскільки в стандарті в базовій середній освіті відсутня змістова лінія, яка визначає загальні та конкретні результати навчання щодо фізичної підготовленості учнів. Модельна навчальна програма в НУШ радше слугує орієнтиром для здійснення освітнього процесу, ніж обов'язковим документом, оскільки учителям надано право укласти навчальні програми на основі модельної чи авторські. Щодо оцінювання навчальних досягнень учнів, то в Типовій освітній програмі визначено форми та способи оцінювання навчальних досягнень учнів; усне, письмове, цифрове та практичне оцінювання. Однак, до способів оцінювання не внесено оцінювання рівня розвитку фізичних якостей та орієнтовних навчальних нормативів, що не відображає специфіки навчального предмета «Фізична культура»

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку. Подальші наші дослідження будуть спрямовані на визначення ставлення фахівців з фізичного виховання до реалізації вимог модельної навчальної програми, відсутності критеріїв оцінювання фізичної підготовленості та скасування орієнтовних навчальних нормативів.

Література

1. Про затвердження стандарту початкової освіти. Постанова КМУ від 21.02.2018 р. № 87.
2. Про затвердження стандарту базової середньої освіти. Постанова КМУ від 20.09.2020 р. № 898.
3. Про затвердження Типової освітньої програми 5-9 класи. Наказ МОНУ від 19.02.2021 р. № 235.
4. Про затвердження модельної навчальної програми з фізичної культури у 5-6 класах. Наказ МОН від 17.08.2022 р. № 752.
5. Інструктивно-методичні рекомендації вивчення навчальних предметів. Лист МОН від 19.08.2022р. № 1/9530-22.

6. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання 1-4 класів закладів загальної середньої освіти. Наказ МОНУ від 13.07.2021 р. № 813.
7. Про оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів НУШ. Наказ МОНУ від 01.04.2022 р. № 289.

References

1. On approval of the standard of primary education. Resolution of the CMU dated 21.02. No. 87 of 2018.
2. On approval of the standard of basic secondary education. Resolution of the CMU dated September 20, 2020 No. 898.
3. On the approval of the Standard Educational Program grades 5-9. MONU Order No. 235 of February 19, 2021.
4. On the approval of the model curriculum for physical culture in grades 5-6. Order of the Ministry of Education, Culture, Sports and Science of Ukraine dated August 17, 2022 No. 752.
5. Instructional and methodical recommendations for the study of educational subjects. Letter of the Ministry of Education and Culture dated 08/19/2022. No. 1/9530-22.
6. On the approval of methodological recommendations regarding the assessment of learning results of grades 1-4 of general secondary education institutions. MONU Order of July 13, 2021 No. 813.
7. About the evaluation of educational achievements of students in grades 5-6 of NUS. MONU Order No. 289 of April 1, 2022.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.5K(165).30
УДК 796.015.132:351.748 (477)

Харченко-Баранецька Людмила
кандидатка наук з фізичного виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри олімпійського та професійного спорту
Херсонський державний університет
<https://orcid.org/0000-0002-0829-6630>
Кострікова Катерина
кандидатка педагогічних наук,
доцент кафедри олімпійського та професійного спорту
Херсонський державний університет
ORCID 0000-0002-1388-3311
Баранецький Олег
магістр фізичної культури і спорту
Херсонський державний університет

АНАЛІЗ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ВИМОГ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СПІВРОБІТНИКІВ ПОЛІЦІЇ ОСОБОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ УКРАЇНИ

В статті розглядаються нормативні складові і основи організації фізичної підготовки співробітників поліції особового призначення України. Метою даної наукової публікації є - проаналізувати вимоги щодо організації фізичної підготовки співробітників поліції особливого призначення України на основі нормативної документації. Проаналізовані нормативні тенденції фізичної підготовки нададуть можливість внести корективні пропозиції щодо оптимізації складових фізичної підготовки співробітників поліції особового призначення України у зв'язку з посиленням режимом виконання працівниками службових обов'язків.

Ключові слова: фізична підготовка, нормативно-правові вимоги, поліція особового призначення України.

The article examines the normative components and foundations of the organization of physical training of employees of the personal police of Ukraine. The purpose of this scientific publication is to analyze the requirements for the organization of physical training of special police officers of Ukraine on the basis of regulatory documentation. The analyzed normative trends of physical training will provide an opportunity to make corrective proposals regarding the optimization of the components of physical training of employees of the personal police of Ukraine in connection with the enhanced mode of performance of official duties by employees.

Keywords: physical training, regulatory and legal requirements, personal police of Ukraine.

У сучасний час, спеціальні підрозділи поліції України потребують від своїх працівників міцної психологічної стійкості та високої фізичної підготовки. Це зумовлено складними завданнями, які стоять перед цими бійцями, тому вони повинні постійно навчатися, формувати та покращувати свої професійні вміння та навички. Згідно з В. Дідіковським, В. Бондаренком та О. Кузенковим (2019) [3], професійна підготовка кадрів для Національної поліції України потребує постійного вдосконалення, через реформування правоохоронного відомства, зміну концепції діяльності Національної поліції, нові форми добору кандидатів на службу в поліцію, оптимізацію структури та змісту службової підготовки поліцейських [14].

Згідно з «Положенням про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України» [4], фізична підготовка є важливою частиною службової підготовки поліцейських і включає розвиток та удосконалення рухових вмінь і навичок, необхідних для їх професійної діяльності. Різні дослідники, такі як Кузнецов М. [5], Дідіковський В.А., Кузенков О.В. [3], Федак С.С. [8], Ясенчук В. [9], досліджували питання щодо фізичної підготовки бійців підрозділів особливого призначення, а Бондаренко В.В. [1,2], Кушніренко Р.О. [6] досліджували проблеми та шляхи її вдосконалення в Україні. У зв'язку з цим, дослідження вимог до фізичної підготовки працівників поліції особливого призначення є актуальним і може бути корисним для